

MONITORUL OFICIAL AL ROMÂNIEI

Anul 192 (XXXVI) — Nr. 94

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Joi, 1 februarie 2024

SUMAR

<u>Nr.</u>	<u>Pagina</u>
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE	
Decizia nr. 502 din 5 octombrie 2023 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 414 alin. (1) din Codul civil	2-3
HOTĂRĂRI ALE GUVERNULUI ROMÂNIEI	
57. — Hotărâre privind actualizarea valorii de inventar și modificarea elementelor-cadru de descriere tehnică a unui bun imobil aflat în domeniul public al statului și în administrarea Institutului Cultural Român	4
ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE	
Decizia nr. 76 din 20 noiembrie 2023 (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept)	5-10
INIȚIATIVE LEGISLATIVE ALE CETĂȚENILOR POTRIVIT LEGII NR. 189/1999	
Propunere legislativă pentru revizuirea Constituției României	11-16

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 502

din 5 octombrie 2023

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 414 alin. (1) din Codul civil

Marian Enache	— președinte
Mihaela Ciochină	— judecător
Cristian Deliorga	— judecător
Dimitrie-Bogdan Licu	— judecător
Laura-Iuliana Scântei	— judecător
Gheorghe Stan	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Elena-Simina Tănăsescu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Andreea Costin	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Ioan-Sorin-Daniel Chiriazii.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 414 alin. (1) din Codul civil, excepție ridicată de Cornelia Ignat în Dosarul nr. 13.473/236/2018 al Judecătoriei Giurgiu și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 292D/2019.

2. La apelul nominal răspunde, pentru autoarea excepției de neconstituționalitate, doamna avocat Angelica David, din Baroul Giurgiu, cu împuternicire avocațială depusă la dosar, lipsind celelalte părți. Procedura de înștiințare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul reprezentantei autoarei excepției de neconstituționalitate, care pune concluzii de admitere a acesteia. Arată că dispozițiile legale sunt criticate sub aspectul înlăturării prezumției de paternitate. În acest sens susține, în esență, că textul legal criticat încalcă principiul egalității prevăzut de art. 16 din Constituție sub două aspecte, respectiv egalitatea dintre femei și bărbați și egalitatea dintre femeia căsătorită și femeia necăsătorită. Astfel, în timp ce bărbatul căsătorit are posibilitatea să recunoască un copil chiar și din afara căsătoriei, femeia căsătorită are obligația de a-l recunoaște pe soțul său ca tată al copilului. Tot astfel, femeia necăsătorită poate să îl aleagă pe tatăl biologic ca tată al copilului, însă femeia căsătorită are obligația de a-l accepta doar pe soțul său ca tată al copilului.

4. În continuare arată că dispozițiile legale criticate au mai format obiect al controlului de constituționalitate, prin Decizia nr. 233 din 19 aprilie 2016, însă prin raportare la alte critici decât cele formulate în prezenta cauză. Interesul superior al copilului nu este ocrotit prin textul legal criticat, întrucât în situația în care soții sunt despărțiți în fapt, copilul născut dintr-o relație din afara căsătoriei îl va avea ca tată pe soțul mamei, și nu pe tatăl biologic. Astfel, copilul nu va beneficia nici de întreținere sau îngrijire din partea soțului mamei, putând fi, totodată, înlăturat de la moștenirea tatălui biologic.

5. De asemenea, mai arată că a criticat dispozițiile legale și din perspectiva faptului că rolul instanțelor judecătorești este încărcat, fiind foarte multe dosare având ca obiect tăgada paternității.

6. Având cuvântul, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere, ca inadmisibilă, a excepției de neconstituționalitate. Susține că nu poate fi reținută critica referitoare la încălcarea egalității dintre femeia căsătorită și femeia necăsătorită, întrucât acestea nu se află în aceeași

situație juridică. În ceea ce privește critica privind discriminarea dintre femeie și bărbat arată că textul legal criticat reglementează un drept al copilului sub forma unei prezumții, cea de paternitate, și, prin urmare, nu se pune problema unei egalități în drepturi între femeie și bărbat pentru că nu se reglementează drepturile acestora, ci drepturile copilului.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

7. Prin Încheierea din 1 februarie 2019, pronunțată în Dosarul nr. 13.473/236/2018, **Judecătoria Giurgiu a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 414 alin. (1) din Codul civil**. Excepția a fost invocată de Cornelia Ignat într-o cauză având ca obiect soluționarea unei acțiuni în tăgada paternității și în stabilirea filiației.

8. În motivarea excepției de neconstituționalitate se susține, în esență, că dispozițiile legale criticate sunt neconstituționale întrucât încalcă dispozițiile art. 16 din Constituție, femeia nefiind egală cu bărbatul prin prisma acestui aspect.

9. Legislația din România oferă oricărui bărbat, căsătorit sau nu, posibilitatea de a recunoaște un copil născut în afara căsătoriei sale, însă cu privire la femeia căsătorită instituie o prezumție legală de paternitate în persoana soțului acesteia, indiferent dacă aceștia mai sunt ori nu împreună.

10. A considera că este în interesul superior al minorului să aibă un tată în persoana soțului mamei este greșit întrucât copilul respectiv nu va beneficia de la soțul mamei nici de întreținere, nici de îngrijire. Uneori soțul mamei nici nu află de existența copilului și nu poate acționa ori dacă află nu introduce acțiune de tăgadă a paternității, având în vedere costurile foarte mari ale expertizei ADN.

11. Privită din perspectiva legăturii pe care minorul ar trebui și o poate avea cu tatăl biologic, situația nu este cea pe care legiuitorul a luat-o în calcul la reglementarea textului legal criticat. Astfel, tatăl biologic, cât timp mama sau soțul acesteia nu pornesc acțiunea în tăgada paternității, nu are nicio obligație legală față de copilul său. Evident că tatăl de drept, deși are obligația legală de întreținere, nu are obligația morală de a o face, iar singurul care pierde este minorul, care nu va primi nici sprijin material și nici sprijin moral de la niciunul dintre ei. Chiar și în situația în care crește alături de tatăl biologic, minorul tot va fi ulterior înlăturat de la moștenirea acestuia, evident neavând nicio calitate, filiația nefiindu-i stabilită față de acesta.

12. Autoarea excepției mai arată că interesul superior al minorului presupune ca acesta să îl aibă menționat în actul de naștere pe tatăl său biologic, indiferent că acesta este sau nu soțul mamei, în acest mod putând beneficia de îngrijire din partea acestuia în mod legal și putând veni la moștenirea acestuia în situația în care intervine decesul acestuia.

13. Astfel, prin instituirea acestei prezumții, textul de lege criticat nu face altceva decât să prejudicieze copilul născut astfel, cu toate că legiuitorul a creat textul în această manieră tocmai din dorința de a ocroti interesul superior al minorului.

14. Prin instituirea prezumției de paternitate în persoana soțului mamei legiutorul a creat o discriminare între bărbații căsătoriți și femeile căsătorite, bărbatului căsătorit fiindu-i permis să își stabilească paternitatea față de copilul oricărei femei necăsătorite, copiii acestuia beneficiind de toate drepturile care decurg din stabilirea filiației, în timp ce femeii căsătorite i se impune să îl accepte pe soț ca tatăl copilului său.

15. De asemenea, dispozițiile legale criticate sunt neconstituționale și prin prisma inegalității pe care o instituie între femeile căsătorite și cele necăsătorite, acestea din urmă având posibilitatea de a stabili paternitatea copilului în persoana tatălui biologic, iar cele căsătorite nu.

16. **Judecătoria Giurgiu** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, întrucât nu se poate considera că dispozițiile legale criticate creează o discriminare între femeie și bărbat. Presumția de paternitate, ca instituție de drept, a fost reglementată cu scopul legitim de a proteja interesul superior al minorului, astfel încât să nu se creeze o stare de instabilitate cu privire la cunoașterea tatălui biologic, stare ce ar putea vătăma dezvoltarea și creșterea armonioasă a acestuia.

17. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

18. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepția de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile reprezentantei autoarei excepției de neconstituționalitate, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

19. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

20. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl reprezintă dispozițiile art. 414 alin. (1) din Codul civil, care au următorul cuprins: „(1) *Copilul născut sau conceput în timpul căsătoriei are ca tată pe soțul mamei.*”

27. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de Cornelia Ignat în Dosarul nr. 13.473/236/2018 al Judecătoria Giurgiu și constată că dispozițiile art. 414 alin. (1) din Codul civil sunt constituționale în raport cu criticile formulate. Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Judecătoria Giurgiu și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 5 octombrie 2023.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
MARIAN ENACHE

Magistrat-asistent,
Andreea Costin

HOTĂRÂRI ALE GUVERNULUI ROMÂNIEI

GUVERNUL ROMÂNIEI

HOTĂRÂRE

privind actualizarea valorii de inventar și modificarea elementelor-cadru de descriere tehnică a unui bun imobil aflat în domeniul public al statului și în administrarea Institutului Cultural Român

Având în vedere prevederile art. 21 și 22 din Ordonanța Guvernului nr. 81/2003 privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe aflate în patrimoniul instituțiilor publice, aprobată prin Legea nr. 493/2003, cu modificările și completările ulterioare, în temeiul art. 108 din Constituția României, republicată, și al art. 288 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, cu modificările și completările ulterioare,

Guvernul României adoptă prezenta hotărâre.

Art. 1. — Se aprobă actualizarea valorii de inventar și modificarea elementelor-cadru de descriere tehnică a imobilului cu nr. MFP 164654, aflat în domeniul public al statului și în administrarea Institutului Cultural Român, conform anexei care face parte integrantă din prezenta hotărâre, ca urmare a reevaluării, în condițiile legii.

Art. 2. — Institutul Cultural Român își va actualiza în mod corespunzător datele din evidența contabilă și, împreună cu Ministerul Finanțelor, va opera modificarea corespunzătoare a anexei la Hotărârea Guvernului nr. 1.705/2006 pentru aprobarea inventarului centralizat al bunurilor din domeniul public al statului, cu modificările și completările ulterioare.

PRIM-MINISTRU
ION-MARCEL CIOLACU

Contrasemnează:

Secretarul general al Guvernului,

Mircea Abrudean

p. Președintele Institutului Cultural Român,

Atilla Iuliu Weinberger

p. Ministrul finanțelor,

Carmen Moraru,

secretar de stat

București, 25 ianuarie 2024.

Nr. 57.

ANEXĂ

DATELE DE IDENTIFICARE

ale imobilului situat în municipiul București, sectorul 1, aleea Alexandru nr. 38, aflat în domeniul public al statului și în administrarea Institutului Cultural Român, pentru care se actualizează valoarea de inventar ca urmare a reevaluării acestuia și se modifică elemente-cadru de descriere tehnică

Nr. MFP	Codul de clasificare	Locul unde este situat imobilul	Elemente-cadru de descriere tehnică/Carte funciară	Valoarea de inventar actualizată	Baza legală	Persoana juridică ce administrează imobilul/CUI
164654	8.29.07	Municipiul București, sectorul 1, aleea Alexandru nr. 38	Suprafață teren = 2.276 mp Nr. construcții = 2 imobile C1: suprafața construită la sol: 787 mp C2: suprafața construită la sol: 353 mp Carte funciară: 258391	25.296.092 lei	Hotărârea Guvernului nr. 554/2022 Proces-verbal de reevaluare nr. I0042-2023 — DGEAPA din 20.01.2023	Institutul Cultural Român/ CUI: 15726657

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT

DECIZIA Nr. 76

din 20 noiembrie 2023

Dosar nr. 1.919/1/2023

Ionel Barbă	— președintele delegat al Secției de contencios administrativ și fiscal — președintele completului
Carmen Maria Ilie	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Mădălina-Elena Vladu-Crevon	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Liliana Vișan	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Adriana Florina Secrețeanu	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Horațiu Pătrașcu	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Maria Hrudei	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Gabriela-Elena Bogasiu	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Emilia Claudia Vișoiu	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Veronica Dumitrache	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Andreea Marchidan	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Luiza Maria Păun	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Cristinel Grosu	— judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

1. Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este legal constituit, conform dispozițiilor art. 520 alin. (6) din Codul de procedură civilă și ale art. 34 alin. (2) lit. b) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, aprobat prin Hotărârea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 20/2023, cu modificările ulterioare (*Regulamentul*).

2. Ședința este prezidată de domnul judecător Ionel Barbă, președintele delegat al Secției de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

3. La ședința de judecată participă doamna Elena-Mădălina Ivănescu, magistrat-asistent, desemnată în conformitate cu dispozițiile art. 36 din Regulament.

4. Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a luat în examinare sesizarea formulată de Tribunalul Constanța — Secția de contencios administrativ și fiscal, în Dosarul nr. 575/118/2023.

5. Magistratul-asistent prezintă referatul cauzei, arătând că, la dosar, a fost depus raportul întocmit de judecătorul-raportor, ce a fost comunicat părților, conform dispozițiilor art. 520 alin. (10) din Codul de procedură civilă; părțile nu au depus puncte de vedere asupra chestiunii de drept.

6. De asemenea, referă asupra faptului că au fost transmise de către instanțele naționale hotărâri judecătorești pronunțate în materia ce face obiectul sesizării și opinii teoretice exprimate de judecători, iar Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că nu se verifică, în prezent, practica judiciară în vederea promovării unui recurs în interesul legii în problema de drept ce formează obiectul sesizării.

7. În urma deliberărilor, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept rămâne în pronunțare asupra sesizării.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept ce face obiectul sesizării, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

8. Prin Încheierea din 5 iulie 2023, pronunțată în Dosarul nr. 575/118/2023, Tribunalul Constanța — Secția de contencios administrativ și fiscal a dispus, în temeiul art. 519 din Codul de procedură civilă, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, prin care să se dea o rezolvare de principiu cu privire la următoarea chestiune de drept:

„Articolul 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 trebuie interpretat în sensul că și drepturile reglementate de acest articol se vor acorda începând cu data de 1.01.2024 sau prorogarea termenului de acordare privește doar plata indemnizației reglementate de art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999?”.

9. Sesizarea a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept cu nr. 1.919/1/2023.

II. Expunerea succintă a procesului. Obiectul investiției instanței care a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile. Stadiul procesual în care se află pricina

10. Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Tribunalului Constanța — Secția de contencios administrativ și fiscal cu nr. 575/118/2023, reclamanta A.B. a chemat în judecată pârâta Casa Județeană de Pensii C. (C.J.P. C.), solicitând anularea Hotărârii nr. xxxx/2022 și obligarea pârâtei, printre altele, la emiterea unei hotărâri privind acordarea drepturilor prevăzute de art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, republicată, cu modificările și completările ulterioare (*Ordonanța Guvernului nr. 105/1999*), începând cu data de 1.01.2022.

11. În motivarea cererii de chemare în judecată, reclamanta a arătat, în esență, faptul că Hotărârea nr. xxxx/2022 este nelegală deoarece, pe de o parte, pârâta nu s-a pronunțat și cu privire la drepturile reglementate de art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, iar, pe de altă parte, a acordat drepturile începând cu data de 1.01.2024.

12. Pârâta C.J.P. C. a depus întâmpinare, prin care a solicitat respingerea acțiunii, ca inadmisibilă, având în vedere modificările succesive privind data de acordare și plată a indemnizației, fără a face apărări cu privire la termenul de acordare a drepturilor reglementate de art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999.

13. Ulterior punerii în discuția părților, din oficiu, a necesității sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, Tribunalul Constanța — Secția de contencios administrativ și fiscal a dispus sesizarea instanței supreme în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept redată anterior.

III. Normele de drept ce formează obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile

14. Prevederile normative supuse interpretării sunt cele ale art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 112 din 13 februarie 2020, cu modificările și completările ulterioare, și anume:

„Art. 5. — Persoanele prevăzute la art. 1, 3 și 3¹ vor beneficia de prevederile prezentei ordonanțe cu începere de la data de întâi a lunii următoare celei în care a fost depusă cererea și de următoarele drepturi:

a) asistență medicală și medicamente, în mod gratuit și prioritar, atât în tratament ambulatoriu, cât și pe timpul spitalizărilor;

b) transport urban gratuit cu mijloace de transport în comun aparținând unităților cu capital de stat (autobuz, troleibuz, tramvai, metrou);

c) 6 călătorii dus-întors gratuite, anual, pe calea ferată română, clasa I, cu mijloace de transport auto sau, după caz, cu mijloace fluviale, la alegere; în cadrul numărului de călătorii stabilit pentru titular acesta poate oferi gratuitatea călătoriei și pentru o persoană care să îl însoțească și să îl ajute pe timpul călătoriei;

d) un bilet pe an, gratuit, pentru tratament într-o stațiune balneoclimaterică;

e) scutire de plata taxelor de abonament pentru radio și televizor;

f) prioritate la instalarea unui post telefonic, precum și scutire de plata taxei de abonament;

g) acordarea, la cerere, cu titlu gratuit, a unui loc de veci.”

15. De asemenea, au fost indicate drept relevante pentru soluționarea prezentei sesizări și dispozițiile art. 1 alin. (1) și ale art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, ale art. II alin. (1) din Legea nr. 154/2021 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, cu modificările ulterioare (*Legea nr. 154/2021*), ale art. XL din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2021 privind unele măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare (*Ordonanța Guvernului nr. 130/2021*), ale art. III din Legea nr. 210/2022 pentru modificarea art. 1 alin. (2) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri și pentru stabilirea unor măsuri necesare aplicării Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, cu modificările ulterioare (*Legea nr. 210/2022*), ale art. XXI din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 168/2022 privind unele

măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare (*Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 168/2022*), și anume:

— art. 1 alin. (1) și art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999:

„Art. 1. — (1) Beneficiază de prevederile prezentei ordonanțe persoana, cetățean român, care în perioada regimurilor instaurate cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 a avut de suferit persecuții din motive etnice, după cum urmează:

a) a fost deportată în ghetouri și lagăre de concentrare din străinătate;

b) a fost privată de libertate în locuri de detenție sau în lagăre de concentrare;

c) a fost refugiată, expulzată sau strămutată în altă localitate;

d) a făcut parte din detașamentele de muncă forțată;

e) a fost supraviețuitoare a trenului morții;

f) este soțul sau soția persoanei asasinată ori executată din motive etnice sau în urma masacrelor îndreptate împotriva populației minoritare, dacă ulterior nu s-a recăsătorit;

g) a fost evacuată din locuința pe care o deținea.”;

„Art. 3¹. — (1) Copilul celui decedat, dispărut sau exterminat în trenul morții, în timpul masacrelor îndreptate împotriva populației minoritare, în timpul deportării în ghetouri și lagăre de concentrare din străinătate, în timpul privării de libertate în locuri de detenție sau în lagăre de concentrare, în timpul refugierii, expulzării sau strămutării în altă localitate, în timpul evacuării din locuința pe care o deținea, în timp ce a făcut parte din detașamentele de muncă forțată, are dreptul la o indemnizație lunară în cuantum de 175 lei.

(2) Copilul minor la data la care unul sau ambii părinți s-au aflat în una dintre situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a)—e) și g), precum și copilul născut în perioada în care unul sau ambii părinți s-au aflat în una dintre situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a)—e) și g) au dreptul la o indemnizație lunară în același cuantum cu indemnizația de care ar fi beneficiat părintele lor decedat, stabilită conform prevederilor art. 2 la data depunerii cererii de către copil.

(3) Copilul născut după încetarea situațiilor prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a)—e) și g) are dreptul la o indemnizație lunară în cuantum de 50% din indemnizația de care ar fi beneficiat părintele său decedat, stabilită conform prevederilor art. 2 la data depunerii cererii de către copil.

(4) Copilul care s-a aflat atât în una dintre situațiile prevăzute la alin. (1)—(3), cât și în una dintre situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a)—e) și g) beneficiază de indemnizația al cărei cuantum este mai mare.

(5) La stabilirea indemnizației prevăzute la alin. (2) sau (3), în situația în care ambii părinți ai copilului s-au aflat în situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a)—e) și g), copilul are dreptul la indemnizația al cărei cuantum este mai mare.

(6) De prevederile alin. (2)—(5) beneficiază în mod corespunzător și copilul celui decedat după încetarea situațiilor prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a)—e) și g), în situația în care părintele său, deși ar fi avut dreptul, nu a beneficiat de prevederile prezentei ordonanțe.”;

— art. II alin. (1) din Legea nr. 154/2021:

„Art. II. — (1) Prin derogare de la prevederile art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, republicată, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, drepturile stabilite potrivit art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, republicată, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, se acordă și se plătesc începând cu data de 1 ianuarie 2023.” (abrogat prin Legea nr. 210/2022);

— art. XL din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2021:

„**Art. XL.** — Alineatul (1) al articolului II din Legea nr. 154/2021 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 573 din 7 iunie 2021, se modifică și va avea următorul cuprins:

«(1) Prin derogare de la prevederile art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, republicată, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, drepturile stabilite potrivit art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, republicată, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, se acordă și se plătesc începând cu data de 1 ianuarie 2023.»;

— art. III din Legea nr. 210/2022:

„**Art. III.** — Prin derogare de la prevederile art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, drepturile stabilite potrivit art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, republicată, cu modificările și completările ulterioare, se acordă și se plătesc după cum urmează:

a) începând cu luna următoare celei în care intră în vigoare prezenta lege, drepturile stabilite pentru copiii persoanelor care s-au aflat în una dintre situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. a), b), d) și e) din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

b) începând cu data de 1 ianuarie 2023, drepturile stabilite pentru copiii persoanelor care s-au aflat în una dintre situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. c) și g), precum și pentru copiii prevăzuți la art. 3¹ alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, republicată, cu modificările și completările ulterioare.”;

— art. XXI din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 168/2022:

„**Art. XXI.** — La articolul III din Legea nr. 210/2022 pentru modificarea art. 1 alin. (2) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri și pentru stabilirea unor măsuri necesare aplicării Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 698 din 13 iulie 2022, litera b) se modifică și va avea următorul cuprins:

«b) începând cu data de 1 ianuarie 2024, drepturile stabilite pentru copiii persoanelor care s-au aflat în una dintre situațiile prevăzute la art. 1 alin. (1) lit. c) și g) din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și pentru copiii prevăzuți la art. 3¹ alin. (1) din aceeași ordonanță.»”

IV. Punctul de vedere al părților

16. Potrivit punctului de vedere exprimat de reclamanta A.B., dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 130/2021 nu sunt aplicabile reclamantei, deoarece ar fi încălcat principiul neretroactivității legii.

17. Pârâta C.J.P. C. nu a formulat un punct de vedere cu privire la sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept, deși a fost citată, în mod expres, cu această mențiune.

V. Punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea

A. Cu privire la admisibilitatea sesizării

18. Instanța de trimitere a apreciat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, față de considerentele redată în continuare.

19. De lămurirea problemei de drept enunțate depinde soluționarea pe fond a cauzei, întrucât obiectul acesteia este reprezentat de anularea Hotărârii nr. xxx/2022 emise de pârâta C.J.P. C., prin care a fost admisă cererea reclamantei de acordare a drepturilor prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, stabilindu-se următoarele: (i) reclamanta se încadrează la art. 3¹ alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999; (ii) conform art. 3¹ alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, se stabilește o indemnizație lunară în cuantum de 50% din indemnizația de care ar fi beneficiat părintele decedat; (iii) drepturile se acordă începând cu data de 1.01.2024, fără a se menționa și drepturile reglementate de art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 ori data acordării acestora.

20. Problema de drept enunțată este nouă, neexistând conturată o practică a instanțelor judecătorești cu privire la aceasta, dosarele fiind preponderent pe rolul tribunalelor.

21. Astfel, deși modificarea adusă Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 a avut loc în luna iunie a anului 2021, cererile formulate de persoanele interesate au fost soluționate cu întârziere de către casele de pensii județene, ajungând pe rolul instanțelor de contencios administrativ începând cu sfârșitul anului 2022.

22. Instanța de trimitere apreciază că, raportat la numărul mare al dosarelor înregistrate pe rolul tribunalelor, cauze ce nu au fost încă soluționate, se creează premisele unei practici neunitare în privința căreia singurul mecanism de unificare, la acest moment, este reprezentat de pronunțarea, de către Înalta Curte de Casație și Justiție, a unei hotărâri prealabile prin care să se dea o dezlegare chestiunii de drept, având în vedere faptul că, potrivit dispozițiilor art. 8 alin. (6) din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, hotărârea tribunalului este definitivă.

23. Conform evidențelor Înaltei Curți de Casație și Justiție, consultate la data de 5.07.2023, problema de drept nu face obiectul unei alte cereri pentru dezlegarea aceleiași chestiuni de drept și nici al unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

B. Cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării

24. Cu privire la fondul chestiunii de drept supuse dezlegării, instanța de trimitere apreciază că prorogarea termenului de plată a indemnizației reglementate de art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 nu este aplicabil și drepturilor prevăzute în cuprinsul art. 5 din același act normativ.

25. Astfel, prin Legea nr. 154/2021, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2021, Legea nr. 210/2022 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 168/2022 au fost prorogate, succesiv, acordarea și plata drepturilor stabilite potrivit art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, respectiv plata indemnizației, având în vedere împrejurarea că acest articol (art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999) stabilește, în favoarea beneficiarilor, doar dreptul la indemnizație și cuantumul acestei indemnizații, fără a face referire la alte drepturi.

26. Potrivit art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, persoanele prevăzute la art. 1, 3 și 3¹ din același act normativ vor beneficia și de alte drepturi, separat de cel privind plata unei indemnizații (de exemplu, acordarea cu titlu gratuit a unui loc de veci), drepturi cu privire la care actele normative succesive de prorogare a termenului nu sunt aplicabile, deoarece în cuprinsul acestora se menționează că prorogarea privește acordarea și plata drepturilor stabilite potrivit art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, și nu acordarea tuturor drepturilor persoanelor reglementate de art. 3¹ din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999.

27. Instanța de trimitere apreciază că, în ipoteza în care legiuitorul ar fi dorit ca amânarea termenului să privească și drepturile reglementate de art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, ar fi menționat, în mod expres, în cuprinsul actelor normative de prorogare succesivă, că se amâna acordarea

drepturilor persoanelor cărora li s-a stabilit calitatea de beneficiar în baza art. 31 din ordonanță, și nu doar a drepturilor stabilite de art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999.

28. Or, cât timp modificarea adusă termenului în discuție este în sensul că prorogarea privește drepturile stabilite potrivit art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, iar acest articol reglementează doar dreptul la indemnizație, instanța de trimitere apreciază că celelalte drepturi vor fi acordate începând cu data de întâi a lunii următoare celei în care a fost depusă cererea.

VI. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

A. Jurisprudență comunicată de curțile de apel

29. Într-o primă orientare jurisprudențială, s-a apreciat că art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 trebuie interpretat în sensul că și drepturile reglementate de acest articol se vor acorda începând cu data de 1.01.2024.

30. Această orientare jurisprudențială se regăsește la nivelul tribunalelor Constanța — Secția de contencios administrativ și fiscal (Sentința civilă nr. 707 din 26 mai 2023, pronunțată în Dosarul nr. 203/118/2023, definitivă), Timiș — Secția de contencios administrativ și fiscal (Sentința civilă nr. 444 din 11 mai 2023, pronunțată în Dosarul nr. 271/30/2023, definitivă), prin care se constată că reclamantul se încadrează în situația prevăzută de art. 31 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 și este obligată pârâta la acordarea drepturilor prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 începând cu 1.01.2024.

31. În același sens au fost exprimate și punctele de vedere teoretice, nesuținute de practică judiciară, ale următoarelor instanțe: tribunalele Sălaj și Vaslui.

32. În susținerea acestei orientări jurisprudențiale au fost expuse următoarele argumente.

33. Termenul inițial de acordare a drepturilor prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 (1.01.2022) a fost prorogat succesiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2021, ulterior prin Legea nr. 210/2022 (la data de 1.01.2023), respectiv prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 168/2022 (la data de 1.01.2024).

34. Reclamantei i se aplică dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 168/2022, întrucât dreptul său la încasarea indemnizației prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 nu se născuse la data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 168/2022 (1.01.2023).

35. Dreptul recunoscut reclamantei era afectat de un termen suspensiv, prelungit chiar de legiuitor de la data de 1.01.2022 la data de 1.01.2023. Așadar, chiar la data formulării cererii (în speță, 12.08.2021), dreptul reclamantei era afectat de un termen suspensiv și, înainte ca dreptul reclamantei să devină actual, termenul suspensiv a fost prelungit prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 168/2022.

36. În cauză, nu a fost încălcat principiul neretroactivității legii, întrucât nu au fost înlăturate efecte care să se fi produs până la acel moment, și nici nu a fost afectată existența dreptului recunoscut de legiuitor. Legiuitorul nu a făcut altceva decât să modifice un termen suspensiv de executare a obligației corespunzătoare dreptului recunoscut reclamantei, efectuând acest lucru înaintea începerii executării acestei obligații.

37. Drepturilor prevăzute de art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 li se aplică deopotrivă termenele suspensive reglementate succesiv de Legea nr. 154/2021, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2021, Legea nr. 210/2022 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 168/2022, relevante în acest sens fiind dispozițiile art. III din Legea nr. 210/2022, astfel cum au fost modificate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 168/2022, care prevăd în mod expres că derogă de la prevederile art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, articol care nu reglementează dreptul la indemnizație prevăzut de art. 31, ci alte drepturi: asistență medicală și medicamente, 6 călătorii dus-întors gratuite ș.a.

38. Într-o altă orientare teoretică, nesuținută de practică judiciară, s-a apreciat că art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 trebuie interpretat în sensul că prorogarea termenului de acordare la data de 1.01.2024 privește doar plata

indemnizației reglementate de art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, nu și drepturile reglementate de art. 5.

39. Această orientare se regăsește la nivelul următoarelor instanțe: curțile de apel Târgu Mureș și Iași — Secția de contencios administrativ și fiscal; tribunalele București, Giurgiu (opinie majoritară), Ialomița, Teleorman — Secția de contencios administrativ și fiscal, Hunedoara — Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal și Iași — Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (opinie majoritară).

40. În susținerea acestei orientări teoretice au fost expuse considerentele de mai jos.

41. Prin Legea nr. 154/2021, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2021, Legea nr. 210/2022 și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 168/2022 au fost prorogate succesiv acordarea și plata drepturilor stabilite potrivit art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, respectiv plata indemnizației, având în vedere împrejurarea că acest articol (art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999) stabilește în favoarea beneficiarilor doar dreptul la indemnizație și cuantumul acestei indemnizații, fără a face referire și la alte drepturi.

42. Actele normative succesive de prorogare a termenului nu sunt aplicabile și cu privire la drepturile reglementate de art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, deoarece, în cuprinsul acestora, se menționează că prorogarea privește acordarea și plata drepturilor stabilite potrivit art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, și nu acordarea tuturor drepturilor persoanelor reglementate de art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999.

43. În ipoteza în care legiuitorul ar fi dorit ca amânarea termenului să privească și drepturile reglementate de art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, ar fi menționat, în mod expres, în cuprinsul actelor normative de prorogare succesivă că se amână acordarea drepturilor persoanelor cărora li s-a stabilit calitatea de beneficiar în baza art. 31 din ordonanță, și nu doar a drepturilor stabilite de art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999.

44. Or, cât timp modificarea adusă termenului în discuție este în sensul că prorogarea privește drepturile stabilite potrivit art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, iar acest articol reglementează doar dreptul la indemnizație, s-a considerat că celelalte drepturi vor fi acordate începând cu data de întâi a lunii următoare celei în care a fost depusă cererea.

45. Un punct de vedere nuanțat a fost formulat de Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal a Curții de Apel București, potrivit căruia întrebarea adresată de instanța de trimitere vizează nu atât reglementarea Ordonanței Guvernului nr. 105/1999, cât mai ales dispozițiile art. III din Legea nr. 210/2022.

46. Curțile de apel Alba Iulia, Bacău, București — Secția a IX-a contencios administrativ și fiscal și Secția a X-a contencios administrativ și fiscal și pentru achiziții publice, Cluj, Galați, Iași, Oradea, Pitești, Ploiești, Suceava și Târgu Mureș și tribunalele Călărași, Giurgiu, Ialomița, Teleorman, Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Brașov, Arad — Secția a III-a contencios administrativ și fiscal, litigii de muncă și asigurări sociale și Tulcea au comunicat faptul că, în raza lor teritorială de competență, nu a fost identificată jurisprudență cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării.

47. Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat faptul că, la nivelul Secției judiciare — Serviciul judiciar civil, nu se verifica, la momentul respectiv, practică judiciară, în vederea promovării unui recurs în interesul legii cu privire la problema de drept ce formează obiectul sesizării.

B. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție

48. Înalta Curte de Casație și Justiție — Secțiile Unite a pronunțat Decizia nr. XLI (41) din 7 mai 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 833 din 5 decembrie 2007, prin care a fost admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și s-au stabilit următoarele:

„În aplicarea dispozițiilor art. 1 lit. c) din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în

România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945, din motive etnice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 189/2000, stabilește:

Cetățenii români, indiferent de naționalitate, care au fost persecutați din motive etnice de regimurile instaurate în perioada 6 septembrie 1940—6 martie 1945, indiferent dacă la data strămutării aveau domiciliul pe teritoriul statului român sau pe teritoriile românești aflate sub ocupația altor state și indiferent dacă localitatea în care au fost strămutați ori s-au refugiat se afla sub jurisdicție românească ori sub administrația unui alt stat, beneficiază de măsurile reparatorii prevăzute de textul de lege mai sus menționat.”

VII. Jurisprudența Curții Constituționale a României

49. În jurisprudența Curții Constituționale a României nu au fost identificate repere relevante cu privire la chestiunea de drept pusă în discuție.

VIII. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene

50. În jurisprudența instanțelor europene nu au fost identificate repere relevante cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării.

IX. Raportul asupra chestiunii de drept

51. Prin raportul întocmit asupra chestiunii de drept, judecătorul-raportor a apreciat că, în cauza de față, nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate a sesizării privind pronunțarea unei hotărâri prealabile, prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, lipsind condiția existenței unei veritabile probleme de drept.

X. Înalta Curte de Casație și Justiție

52. Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorul-raportor și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, constată următoarele:

53. Potrivit dispozițiilor art. 519 din Codul de procedură civilă, „Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

54. Din cuprinsul acestor dispoziții și al jurisprudenței Înaltei Curți de Casație și Justiție rezultă următoarele condiții cumulative de admisibilitate:

- existența unei cauze aflate în curs de judecată;
- cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza;
- instanța care sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție să judece cauza în ultimă instanță;
- existența unei chestiuni de drept veritabile, susceptibile să dea naștere unor interpretări diferite, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei aflate în curs de judecată;
- chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită să fie nouă;
- asupra chestiunii de drept Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

55. În cauză sunt îndeplinite primele trei și a șasea dintre condițiile de admisibilitate, întrucât sesizarea a fost formulată în cadrul unui litigiu aflat pe rolul Tribunalului Constanța — Secția de contencios administrativ și fiscal, care este investit, în ultimă instanță, cu soluționarea contestației formulate în temeiul art. 8 alin. (6) din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, hotărârea ce urmează a fi pronunțată fiind definitivă potrivit dispozițiilor exprese ale art. 8 alin. (6) teza finală din ordonanța menționată, iar, asupra chestiunii de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

56. În ceea ce privește a patra condiție de admisibilitate, subsumat acesteia, în componenta sa referitoare la existența

unei chestiuni de drept veritabile, susceptibile să dea naștere unor interpretări diferite, în practica instanței supreme s-a reținut că aceasta trebuie să conștă într-o problemă de drept care necesită cu pregnanță a fi lămurită și prezintă o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenția instanței supreme în scopul rezolvării de principiu a chestiunii de drept și înlăturării oricărei incertitudini care ar putea plana asupra securității raporturilor juridice deduse judecății (Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept: Decizia nr. 10 din 4 aprilie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 393 din 23 mai 2016; Decizia nr. 62 din 18 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 797 din 9 octombrie 2017; Decizia nr. 18 din 5 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 337 din 17 aprilie 2018; Decizia nr. 34 din 24 mai 2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 671 din 7 iulie 2021, paragraful 59; Decizia nr. 45 din 7 iunie 2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 735 din 27 iulie 2021, paragraful 36).

57. Sesizarea trebuie să ducă la interpretarea *in abstracto* a unor dispoziții legale determinate, iar nu la rezolvarea unor chestiuni ce țin de particularitățile cauzei.

58. Astfel, în jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (Decizia nr. 9 din 20 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 246 din 10 aprilie 2017, paragrafele 62 și 65) s-a mai reținut că „problema eficienței sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție (...), reclamă (...) o chestiune juridică reală, care ridică probleme de interpretare a unor dispoziții legale imperfecte, lacunare ori contradictorii ce necesită rezolvarea de principiu a chestiunii de drept în procedura hotărârii prealabile, și nu realizarea unor operațiuni de interpretare și aplicare a unui text de lege în raport cu circumstanțele particulare ce caracterizează fiecare litigiu. (...) Cum interpretarea normelor de către judecător implică tocmai acel procedeu logico-judiciar de stabilire a conținutului și sensului acestor norme, chestiunea de drept trebuie să suscite serioase dificultăți care ar împiedica pronunțarea soluției, deci nu simple obstacole care ar putea fi înlăturate printr-o reflexie mai aprofundată a judecătorului cauzei (...)”.

59. Tot în jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept s-a reținut că, pentru a ne afla în prezența unei veritabile chestiuni de drept, care să justifice în mod real recurgerea la mecanismul hotărârii prealabile, este necesar să se constate „caracterul complex sau, după caz, precar al reglementării, de natură a conduce, în final, la interpretări diferite, precum și dificultatea completului în a-și însuși o anumită interpretare” (Decizia nr. 2 din 22 ianuarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 178 din 26 februarie 2018, paragraful 42).

60. Prin urmare, în sensul normei de drept — art. 520 alin. (1) teza finală din Codul de procedură civilă, punctul de vedere al instanței de trimitere trebuie să întrevadă explicit care este pragul de dificultate al întrebării și în ce măsură acesta depășește obligația ordinară a instanței de a interpreta și aplica legea în cadrul soluționării unui litigiu. De asemenea, acesta trebuie să cuprindă o justificare a modului în care chestiunea de drept este susceptibilă de interpretări diferite, cerință neîndeplinită în cazul de față, întrucât instanța de trimitere nu a arătat, de o manieră concretă și explicită, în ce constă dificultatea de interpretare a acestor dispoziții legale, neafirmând și neargumentând caracterul îndoielnic, neclar, lacunar ori susceptibil de mai multe interpretări al normei legale care face obiectul sesizării.

61. Dimpotrivă, din cadrul punctului de vedere exprimat de instanța de trimitere în respectarea art. 520 alin. (1) din Codul de procedură civilă reies argumente în favoarea unei singure soluții, ceea ce nu este de natură să susțină teoria existenței unei probleme dificile de drept, ce necesită implicarea instanței supreme în vederea clarificării.

62. Examenul jurisprudențial efectuat a relevat faptul că nu s-a cristalizat o jurisprudență în legătură cu chestiunea de drept supusă dezlegării, la solicitarea instanței supreme, adresată

curților de apel, fiind comunicate doar două hotărâri judecătorești pronunțate de Tribunalul Constanța și Tribunalul Brașov, prin care acțiunea a fost formulată pe fond (o a treia cuprinzând o soluție de respingere a acțiunii ca tardiv formulată) și în care instanțele rețin doar că soluția de admitere a cererii reclamantului și de stabilire a calității de refugiat a autorului acesteia în temeiul Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 și a dreptului prevăzut de art. 31 alin. (3) din aceeași ordonanță presupune implicit stabilirea calității de beneficiar al drepturilor prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 pentru reclamant. Pârâta nu poate să stabilească decât dreptul pe care, potrivit art. 8 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999, îl plătește, iar celelalte drepturi conferite prin lege persoanelor cărora li s-a stabilit calitatea de beneficiar vor fi stabilite efectiv de instituțiile în drept să le acorde. În ceea ce privește data de la care se acordă indemnizația prevăzută de art. 31 alin. (3) din același act normativ, respectiv celelalte beneficii, legiuitorul are o marjă largă de apreciere atât în privința cuantumului, cât și a momentului de la care se acordă. În funcție de constrângerile bugetare, actele cu caracter normativ prin care momentul de la care se acordă aceste drepturi a fost prorogată au modificat termenul suspensiv instituit de la momentul reglementării dreptului, nefiind nici abrogate și nici constatate neconstituționale.

63. În plus, majoritatea punctelor de vedere exprimate de instanțele chestionate cu privire la problema de drept ce face obiectul dezlegării prin prezenta decizie au fost în favoarea aceleiași interpretări redată la paragrafele 25—29 din prezenta decizie, existând doar două puncte de vedere contrare, nesustținute de practică judiciară, fără a fi însă motivate printr-o argumentație consistentă.

64. Este de necontestat că oricare litigiu dedus judecării poate genera divergențe de jurisprudență, care „constituie, prin natura lor, consecința inerentă a oricărui sistem judiciar care se bazează pe un ansamblu de instanțe de fond având competență în raza lor teritorială”, iar „rolul unei instanțe supreme este tocmai să regleze aceste contradicții de jurisprudență” (Curtea

Europeană a Drepturilor Omului: Hotărârea din 6 decembrie 2007, Cauza *Beian împotriva României*, paragraful 37; Hotărârea din 27 ianuarie 2009, Cauza *Ștefan și Ștef împotriva României*, paragrafele 32—33; Decizia nr. 34 din 24 mai 2021, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 671 din 7 iulie 2021, paragraful 67).

65. A considera însă justificată intervenția Înaltei Curți în prezenta cauză echivalează cu acceptarea faptului că se poate recurge la acest mecanism de preîntâmpinare a apariției divergențelor de jurisprudență ori de câte ori judecătorul va simți nevoia unei validări cu privire la încadrarea unei anumite situații de fapt și de drept în ipoteza reglementată de dispoziția lipsită de echivoc a legii.

66. Prin urmare, se apreciază că în prezenta sesizare, așa cum s-a reținut și anterior în jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, „nu există o dificultate sporită de interpretare și aplicare a legii care să justifice angrenarea mecanismului hotărârii prealabile, ci, mai mult, o nevoie neexprimată expres de validare a unei anumite interpretări și aplicări a dispozițiilor legale. Or, nu acesta este rolul mecanismului hotărârii prealabile, întrucât există riscul ca, în numele dezideratului de asigurare a unei practici judiciare unitare, să fie deturnat scopul acestuia” (Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept: Decizia nr. 34 din 24 mai 2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 671 din 7 iulie 2021, paragraful 74; Decizia nr. 45 din 7 iunie 2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 735 din 27 iulie 2021, paragraful 45).

67. În concluzie, se reține că cerința esențială privind existența unei chestiuni de drept nu are în vedere o problemă de drept reală, dificilă, care să privească interpretarea diferită sau contradictorie a textului de lege invocat, ci instanța de trimitere solicită instanței supreme, indirect, să rezolve fondul cauzei deduse judecării, prin confirmarea punctului de vedere al instanței de trimitere.

68. În considerarea argumentelor expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept constată că nu este îndeplinită cerința de admisibilitate vizând existența unei veritabile probleme de drept, având un grad ridicat de dificultate care să justifice pronunțarea unei hotărâri prealabile în condițiile art. 519 din Codul de procedură civilă, motiv pentru care, în temeiul art. 519, cu referire la art. 521 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Constanța — Secția de contencios administrativ și fiscal, în Dosarul nr. 575/118/2023, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

Articolul 5 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, trebuie interpretat în sensul că și drepturile reglementate de acest articol se vor acorda începând cu data de 1.01.2024 sau prorogarea termenului de acordare privește doar plata indemnizației reglementate de art. 31 din Ordonanța Guvernului nr. 105/1999?

Obligatorie, potrivit art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 20 noiembrie 2023.

PREȘEDINTELE DELEGAT AL SECȚIEI DE CONTENCIOS
ADMINISTRATIV ȘI FISCAL
IONEL BARBĂ

Magistrat-asistent,
Elena-Mădălina Ivănescu

INIȚIATIVE LEGISLATIVE ALE CETĂȚENILOR POTRIVIT LEGII Nr. 189/1999

EXPUNERE DE MOTIVE

Scopul inițiativei legislative a cetățenilor de revizuire a Constituției României este reprezentat, pe de o parte, de modificarea art. 48 alin. (1) din Constituția României, în sensul înlocuirii termenului de „soți” cu sintagma „un bărbat și o femeie”, astfel încât să se asigure implementarea precisă și literală a unor expresii consacrate cu puterea unor garanții imuabile destinate ocrotirii familiei, care este recunoscută în art. 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului drept „elementul natural și fundamental al societății”. În același context, doar „bărbatul și femeia” împreună se bucură de recunoașterea și garantarea universală a dreptului de a se căsători și de a întemeia o familie pe baza unor importante considerente de natură culturală, istorică și morală specific românești.

De asemenea, pe de altă parte, scopul inițiativei legislative este reprezentat și de consacrarea în Constituția României a dreptului de a utiliza numerar în orice tranzacții, prin modificarea art. 45 și 137 din legea fundamentală, având în vedere caracterul esențial al protejării libertății individuale în cadrul tranzacțiilor financiare. În contextul evoluției digitale și al tendinței de reducere a utilizării numerarului, este crucial să fie protejată această modalitate de plată pentru a asigura accesul neîngrădit al persoanelor la bunuri și servicii. Dreptul de a plăti în numerar este o componentă esențială a libertății economice a cetățenilor și trebuie garantat în Constituție.

Cu privire la modificarea art. 48 alin. (1) din Constituția României, în sensul înlocuirii termenului de „soți” cu expresia „un bărbat și o femeie”, prezentul act normativ își propune să înlăture orice echivoc pe care utilizarea termenului de „soți” poate să o aducă noțiunii de „familie”, raportului dintre „familie” și dreptul bărbatului și al femeii de a se căsători și a întemeia o familie.

Înlocuirea termenului de „soți” cu expresia „un bărbat și o femeie” asigură implementarea precisă și literală a unor expresii consacrate cu puterea unor garanții imuabile destinate ocrotirii familiei, care este recunoscută drept „elementul natural și fundamental al societății” în art. 16 din Declarația universală a drepturilor omului.

Atât Declarația Universală a Drepturilor Omului, cât și Convenția europeană a drepturilor omului utilizează în mod intenționat noțiunea de „bărbat și femeie”, iar nu cu cea de „soți”, în ceea ce privește recunoașterea dreptului la căsătorie și consacrarea dreptului de a întemeia o familie.

Așadar, este necesară modificarea primului alineat al art. 48 din Constituția României, atât pentru a evita interpretările contradictorii, cât și pentru a recunoaște în mod neechivoc că dreptul de a întemeia o familie prin căsătorie este un drept al cărui conținut trebuie să fie precis exprimat în sensul că familia nu poate fi formată, în acest context, decât dintre un bărbat și o femeie.

În actuala reglementare, alin. (1) al art. 48 din Constituție consfințește principiul potrivit căruia „familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”.

Potrivit art. 16 pct. 1 al Declarației universale a drepturilor omului adoptate de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite în data de 10 decembrie 1948, „bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie”.

O formulare similară se regăsește și în Convenția europeană a drepturilor omului, în care art. 12 prevede că: „Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept.”

În ceea ce privește România, în preocuparea sa continuă de a asigura respectarea obligației constituționale asumate prin art. 20 din Constituție, potrivit căruia „dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația universală a drepturilor omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte”, legiuitorul român a adoptat în mod expres o definiție a noțiunii de „soți” care se regăsește în Legea nr. 287/2009 privind Codul civil. Astfel, art. 258 alin. (4) prevede: „în sensul prezentului cod, prin *soți* se înțelege bărbatul și femeia uniți prin căsătorie.” În ceea ce privește definiția căsătoriei, art. 259 alin. (1) prevede: „Căsătoria este uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii.”

Chiar dacă dispozițiile Codului civil sunt de generală aplicare și reglementează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil, nu poate fi omis riscul ca, sub efectul unor presiuni de moment, extranee unei societăți sănătoase, dreptul bărbatului și al femeii de a se căsători și de a întemeia o familie să sufere alterări, îngărări și interpretări, chiar legislative, străine de spiritul și interesul fundamental de ocrotire a celei mai importante instituții umane de pretutindeni: familia.

Impactul modificării propuse este unul pozitiv, ce va contribui la soluționarea unor probleme în materia drepturilor fundamentale ale bărbatului și femeii.

Potrivit unui raport publicat de Departamentul pentru politici economice și sociale al Organizației Națiunilor Unite (World Population Prospects. The 2015 Revision), evoluția demografică a României este mai mult decât îngrijorătoare. Astfel, dacă la începutul mileniului al treilea populația României număra peste 20 milioane de locuitori, conform studiului menționat, până în anul 2100, numărul locuitorilor din România se va înjumătăți, ajungând la aproximativ 10,7 milioane de locuitori.

Un alt aspect semnalat de același studiu este că vârsta medie a românilor va continua să crească în toată această perioadă de referință, reflectând astfel îmbătrânirea populației: dacă în 1950 România era un stat cu o populație tânără, vârsta medie fiind de 26 de ani, în 2015 aceasta crescuse la peste 42 de ani; raportul menționat preconizează că în 2030 vârsta medie va ajunge la 47 de ani, iar în 2050 la 48 de ani. Raportul conchide că România aparține grupului de 48 de state în care populația va scădea până în 2050, în loc să crească. Mai mult, România se află între țările care vor cunoaște o scădere demografică accelerată, de peste 15%.

Nu doar rata în continuă scădere a natalității ar trebui să motiveze o politică fermă de încurajare și protejare a familiei, ci și rata alarmantă a copiilor născuți în afara căsătoriei. Conform Eurostat, în România, 30% din numărul total de nașteri reprezintă copiii născuți în afara căsătoriei¹, dând naștere așa-numitelor „familii fragile”. Conform unui studiu amplu realizat de Princeton și Columbia University², copiii născuți în afara căsătoriei sunt mai predispuși către sărăcie, rezultate academice mai slabe, depresie, abuz de substanțe stupefiante și alte efecte negative similare.

¹ Eurostat, *Marriage and Divorce Statistics*, sursa: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Crude_marriage_rate,_selected_years,_1960%E2%80%932013_%28per_1_000_inhabitants%29_YB15.png.

² *The Fragile Families and Child Wellbeing Study*.

Astfel, este de așteptat că dezbaterile și consultările publice pe marginea modificării Constituției vor readuce în discuție problematica îmbătrânirii populației României și vor avea ca efect mărirea gradului de conștientizare în cadrul societății civile a importanței pe care încurajarea și protejarea formării de familii sănătoase le vor avea pentru redresarea natalității — identificată încă din 2007 de către Institutul Național de Cercetări Economice al Academiei Române ca singura cale de evitare a iminentului declin demografic al României³.

Conform Eurostat, România ocupă locul 5 în Uniunea Europeană cu cele mai multe căsătorii anuale după Lituania, Cipru, Malta și Letonia⁴. Acest fapt indică nu numai că familia și căsătoria au o importanță majoră în societatea românească, ci relevă și existența unei puternice cutume sociale în privința căsătoriei dintre un bărbat și o femeie.

La nivel european, însă, lipsa unei politici eficiente de protejare a familiei întemeiate pe actul căsătoriei, precum și apariția și încurajarea unor noi forme de conviețuire legale au determinat, din 1965 până în prezent, o scădere cu 50% a ratei de căsătorie în statele membre⁵. Pentru a evita această tendință, România trebuie să urmeze exemplul altor state membre, cum ar fi Polonia, Croația, Slovacia, Letonia, Lituania și Ungaria, în a consfinți explicit căsătoria ca o uniune dintre un bărbat și o femeie și a aplica o politică durabilă de stimulare și protecție a instituției familiei.

Conceptele de *familie* și de *căsătorie* derivă din realitatea firească a evoluției socioumane și definesc o sumă de drepturi și obligații specifice bărbatului și femeii, priviți împreună ca elemente intrinseci și naturale ale formării unui cuplu.

Într-un stat de drept, existența normelor sociale este necesară în vederea adoptării unor reglementări legale. Astfel, legile trebuie să țină seama de acea normă socială, regulă și acel standard de comportament care sunt împărtășite de majoritatea populației. În cazul căsătoriei, realitatea socioculturală românească impune consacrarea acestei instituții ca o uniune liber consimțită între un bărbat și o femeie, întemeiată pe egalitatea de drepturi și obligații, ce are ca scop esențial întemeierea unei familii.

Protejarea constituțională a familiei împotriva oricăror tentative de discreditare a instituției căsătoriei, ca uniune liber consimțită dintre un bărbat și o femeie, în scopul întemeierii unei familii și al procreării, se impune ca măsură esențială pentru continuitatea poporului român, pentru identitatea și unitatea acestuia.

În ceea ce privește prevederile dreptului european, statelor membre le revine competența exclusivă de a adopta acte normative în materia instituțiilor juridice specifice dreptului familiei, cu excepția câtorva aspecte cu implicații transfrontaliere în vederea asigurării cooperării judiciare în materie civilă, care este supusă unei proceduri distincte în conformitate cu art. 81 (3) al Tratatului de funcționare a Uniunii Europene.

În mod specific, în materie de căsătorie, jurisprudența Curții Europene de Justiție (CJUE) confirmă existența unei competențe exclusive a statelor membre. Astfel, în Cauza *Maruko*⁶, CJUE precizează că „starea civilă și prestațiile care derivă din aceasta reprezintă materii ce intră în competența

statelor membre, iar dreptul comunitar nu aduce atingere acestei competențe”.

În Cauza *Romer*⁷, CJUE a reiterat aceeași poziție, întărind faptul că în materie de stare civilă competența le revine statelor membre. Citând din concluziile avocatului general Nilo Jääskinen, „*competența lăsată statelor membre în domeniul stării civile semnifică faptul că reglementarea căsătoriei sau a oricărei alte forme de uniune recunoscute din punct de vedere juridic între persoanele de același sex, ca și de sex opus, precum și statutul juridic al copiilor și al celorlalți membri ai familiei în sens larg sunt rezervate statelor membre (...) [n]umai statele membre trebuie să decidă (...) dacă instituția căsătoriei este sau nu rezervată doar cuplurilor de sex opus.*”

Nu în ultimul rând, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene împărtășește același punct de vedere în articolul 9 — dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie. Astfel, în documentul explicativ al Convenției care a elaborat Carta se evidențiază faptul că statele membre sunt libere să dispună asupra componenței uniunii căreia îi este atribuit statutul de căsătorie⁸.

În acest sens, 13 state aparținând continentului european⁹ au adoptat reglementări constituționale prin care căsătoria este în mod explicit recunoscută ca uniunea liber consimțită dintre un bărbat și o femeie.

Familia și instituția căsătoriei sunt protejate în temeiul art. 8 și 12 din Convenția europeană a drepturilor omului, norme care reglementează dreptul la viață privată și de familie și dreptul bărbatului și al femeii de a se căsători și întemeia o familie.

În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evidențiat în jurisprudența sa recentă privind încălcarea art. 8 din Convenția dreptul imuabil al statelor membre de a proteja căsătoria și familia *în conformitate cu realitățile sociale specifice fiecărui stat* și cu nevoia fiecărei națiuni de a-și proteja valorile sociale fundamentale¹⁰. De asemenea, instanța europeană a confirmat că dreptul de a se căsători și întemeia o familie înglobează conceptul tradițional de căsătorie dintre un bărbat și o femeie¹¹.

Un alt aspect important ce trebuie menționat este faptul că, la data de 3 iulie 2015, Consiliul drepturilor omului al Organizației Națiunilor Unite a adoptat o rezoluție privind protecția familiei¹². Printre altele, această rezoluție reafirmă că familia reprezintă grupul natural și fundamental al societății și trebuie în mod esențial protejată de către stat. De asemenea, se admite că familia joacă un rol crucial în rezervarea identității culturale, a tradiției, a moralei și a valorilor societății și se evidențiază faptul că părinții, având obligația primordială de creștere și protecție a copiilor, sunt primii care au rolul de a-i educa în privința normelor și a valorilor fundamentale ale societății.

Scopul inițiativei legislative este reprezentat și de consacrarea în Constituția României a dreptului de a utiliza numerar în orice tranzacții economice.

Dreptul de a efectua plăți cu numerar a fost fundamental în istoria economică a omenirii. În evoluția sa, moneda fizică a reprezentat și continuă să reprezinte libertatea economică și individuală a persoanelor în cadrul tranzacțiilor economice.

³ Vasile Ghețu, *Declinul demografic și viitorul populației României. O perspectivă din anul 2007 asupra populației României*, Alpha MDN, Buzău, 2007.

⁴ Eurostat, *Marriage and Divorce Statistics*, Sursa: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Crude_marriage_rate_selected_years_1960%E2%80%932013_%28per_1_000_inhabitants%29_YB15.png.

⁵ *Idem*.

⁶ C-267/06, *Tadao Maruko vs Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen*, punctul 59.

⁷ C-147/08, *Jürgen Römer v Freie und Hansestadt Hamburg*, punctul 38.

⁸ Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C 303, 15 decembrie 2009, pagina 21.

⁹ Bulgaria, Croația, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia, Ungaria, Belarus, Macedonia, Moldova, Muntenegru, Serbia, Ucraina.

¹⁰ *Schalk și Kopf c Austria*, Appl. nr. 30141/04 (2010).

¹¹ *Hämäläinen c Finlanda*, Appl. nr. 37359/09 (2014).

¹² Protecția familiei: contribuția familiei la realizarea dreptului la un standard de viață adecvat al membrilor ei, în particular prin rolul ei în eradicarea sărăciei și o dezvoltare durabilă, A/HRC/29/L.25, sursa <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/G15/139/98/PDF/G1513998.pdf?OpenElement>.

Odată cu avansul tehnologic și digitalizarea rapidă, tranzacțiile fără numerar au câștigat teren, iar unele state sau entități comerciale au adoptat anumite măsuri menite să restricționeze sau să descurajeze plățile cu numerar. Există tendința de a impune limite sau chiar de a interzice tranzacțiile în numerar în anumite situații. Aceste acțiuni ridică serioase îngrijorări referitoare la libertatea financiară și accesul universal la mijloacele de plată.

În actuala reglementare, art. 45 din Constituție consfințește principiul potrivit căruia „accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera inițiativă și exercitarea acestora în condițiile legii sunt garantate”. Textul consacra un drept fundamental al persoanei de a se implica în activități economice.

Accesul liber la activități economice și libera inițiativă sunt recunoscute ca valori esențiale ale economiei de piață. Garantarea acestor drepturi subliniază angajamentul legislativ pentru protecția liberei inițiative și pentru facilitarea exercitării activităților economice fără obstacole inutile.

Este de necontestat faptul că există o legătură indisolubilă între modalitățile de plată (în numerar sau prin alte instrumente de plată) și participarea la activități economice. Protejarea dreptului de a utiliza numerar devine astfel o componentă esențială a desfășurării activităților economice prevăzute de art. 45 din Constituție.

Prin urmare, dacă restricțiile asupra utilizării numerarului sunt implementate fără o suficientă analiză având ca obiect diversitatea de modalități de plată preferate de diverse categorii de persoane, aceasta ar putea exclude anumite grupuri sociale care depind în mod tradițional de numerar. Restrângerea utilizării numerarului poate crea bariere de acces în tranzacțiile economice pentru cei care preferă sau au nevoie să utilizeze numerarul.

În aceste condiții, introducerea dreptului de a plăti cu numerar în Constituție ajută la menținerea unui echilibru între progresul tehnologic și respectarea opțiunilor tradiționale de plată. Este imperativ să fie asigurat că avansul către mijloace de plată electronice nu încalcă drepturile cetățenilor care doresc să utilizeze în continuare numerarul.

Unele persoane, inclusiv cele din medii socioeconomice vulnerabile sau din zonele rurale, pot avea dificultăți în accesarea sau utilizarea mijloacelor de plată electronice. Numerarul reprezintă, de regulă, unica opțiune pentru aceste persoane, asigurându-le participarea în economie. Limitarea plăților în numerar poate duce la excluderea unor segmente de populație care nu au acces sau nu doresc să utilizeze mijloace de plată electronice, crescând astfel diviziunea socială și economică.

În același timp, restricționarea plăților cu numerar prezintă numeroase riscuri. O dependență exclusivă de sistemele electronice, respectiv o societate în care se elimină complet sau aproape complet plata cu numerar poate deveni vulnerabilă la erori tehnologice sau atacuri cibernetice, punând în pericol accesul la bunuri și servicii esențiale.

Fragilitatea sistemului financiar global și nenumăratele riscuri sunt identificate și analizate în Raportul emis de European Systemic Risk Board (ESRB) în februarie 2020¹³. Conform documentului, riscul cibernetic poate afecta funcționarea normală a piețelor financiare, inclusiv capacitatea acestora de a absorbi șocuri și de a continua să furnizeze funcțiile economice cheie, cum ar fi facilitarea plăților, asigurarea unor piețe sănătoase de creditare, transferul și transformarea riscului prin intermediere, precum și furnizarea de lichiditate și mecanisme de descoperire a prețurilor.

Pe lângă pierderile financiare directe, incertitudinea și pierderea încrederii sunt catalizatori critici în declanșarea instabilității financiare. Pierderea încrederii poate duce la comportamente precum retrageri masive de fonduri, care generează instabilitate pe piață.

Riscul sistemic asociat cu atacurile cibernetice poate apărea atât prin canale de transmitere directă (de exemplu, insolvabilitatea unei bănci importante), cât și prin canale de transmitere indirectă (prin scăderea generală a încrederii în piață). Un incident cibernetic la scară largă în sectorul financiar ar putea, în viitor, crea perturbări atât de mari încât să aibă consecințe foarte grave atât pentru piața internă, cât și pentru economia mondială.

Este evident că plățile fără numerar, în ciuda riscurilor cibernetice amintite anterior, continuă să se dezvolte. Această evoluție implică riscuri și din perspectiva protejării vieții private, nu numai a sistemului financiar global. Toate tranzacțiile efectuate fără numerar sunt înregistrate, iar datele sunt păstrate în condiții cel puțin opace, fără o posibilitate reală de control pentru persoanele fizice sau pentru profesioniștii care utilizează aceste mijloace de plată.

Inclusiv reglementările europene recunosc explicit riscurile asociate cu plățile electronice, respectiv importanța menținerii plăților cu numerar în cadrul diversității opțiunilor de plată. Directiva (UE) 2015/2.366, cunoscută și ca Directiva Serviciilor de Plată, deși promovează tehnologiile de plată digitale, recunoaște și importanța plăților cu numerar.

Consacrarea dreptului de a achita cu numerar în Constituție este în deplină concordanță cu normele europene, garantează respectarea acestui drept fundamental și protejează societatea de riscul controlului de tip totalitar.

Membrii Comitetului de inițiativă pentru promovarea inițiativei legislative a cetățenilor de revizuire a Constituției României

Piperea Gheorghe
în nume propriu și în calitate de mandatar al
Apopei Marius-Vasile
Neamțu George-Mihail
Puric Liviu Dan

Stanciu Bogdan-Ioan
în nume propriu și în calitate de mandatar al
Manta Oana-Andreea
Preotu Simona

Munteanu Marian-Teofan-Dragoș

Moldoveanu Dragoș
în nume propriu și în calitate de mandatar al
Capsali Pericle-Iulian
Catrangu Bogdan-Ion
Petcu Simona-Maria
Vlăescu Virgiliu-George

Șerban Georgeta-Carmen

Radovici Dan

¹³ https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/esrb.report200219_systemiccyberrisk-101a09685e.en.pdf?defef8436b08c6881d492960ffc7f3a9.

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

SENATUL

LEGE

de revizuire a Constituției României

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Art. I. — Articolul 45 din Constituția României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003, se modifică și va avea următorul cuprins:

„ARTICOLUL 45

Libertatea economică

(1) Accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera inițiativă și exercitarea acestora în condițiile legii sunt garantate.

(2) Statul recunoaște și garantează libertatea oricărei persoane de a utiliza numerar pentru orice tranzacție economică.”

Art. II. — Articolul 48 alin. (1) din Constituția României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003, se modifică și va avea următorul cuprins:

„ARTICOLUL 48

Familia

(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între un bărbat și o femeie, pe egalitatea acestora și pe dreptul și

Această lege a fost adoptată de Camera Deputaților și de Senat, cu respectarea prevederilor art. 151 alin. (1) din Constituția României, republicată.

PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR

PREȘEDINTELE SENATULUI

AVIZ

referitor la inițiativa legislativă cetățenească de revizuire a Constituției României

Analizând **inițiativa legislativă cetățenească de revizuire a Constituției României**, formulată de un comitet de inițiativă în baza prevederilor Legii nr. 189/1999 privind exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni, republicată, cu modificările ulterioare, transmisă de împuternicitul comitetului de inițiativă, cu Adresa înregistrată la Consiliul Legislativ cu nr. R2585 din 21.12.2023, și înregistrată la Consiliul Legislativ cu nr. D1.323 din 21.12.2023,

CONSILIUL LEGISLATIV,

în temeiul art. 2 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 73/1993, republicată, cu completările ulterioare, și al art. 33 alin. (3) din Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Legislativ, cu modificările ulterioare, precum și al art. 3 alin. (2) din Legea nr. 189/1999, republicată, cu modificările ulterioare,

avizează favorabil propunerea legislativă care face obiectul inițiativei legislative a cetățenilor de revizuire a Constituției, cu următoarele observații și propuneri:

1. Propunerea legislativă are ca obiect de reglementare modificarea unor dispoziții constituționale în sensul garantării posibilității efectuării în numerar a plăților în tranzacțiile economice, precum și în sensul definirii noțiunii de familie ca fiind întemeiată pe căsătoria liber consimțită între un bărbat și o femeie.

2. Prin obiectul său de reglementare, propunerea legislativă se încadrează în categoria legilor constituționale, fiind incidente prevederile art. 151 din Legea fundamentală.

îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.”

Art. III. — Articolul 137 din Constituția României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003, se modifică și va avea următorul cuprins:

„ARTICOLUL 137

Sistemul financiar

(1) Formarea, administrarea, întrebuințarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sunt reglementate prin lege.

(2) Moneda națională este leul, iar subdiviziunea acestuia, banul. Emiterea și circulația monedei naționale în numerar sunt garantate.

(3) În condițiile aderării la Uniunea Europeană, prin lege organică se poate recunoaște circulația și înlocuirea monedei naționale cu aceea a Uniunii Europene.”

Art. IV. — Revizuirea Constituției se supune aprobării prin referendum, organizat potrivit dispozițiilor art. 151 alin. (3) din Constituția României, republicată.

3. Precizăm că, prin avizul pe care îl emite, Consiliul Legislativ nu se pronunță asupra oportunității soluțiilor legislative preconizate.

4. Menționăm că soluția legislativă propusă pentru **art. 48 alin. (1)** din Legea fundamentală are un conținut identic cu obiectul inițiativei legislative a cetățenilor de revizuire a Constituției, publicate în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 883 din 25 noiembrie 2015.

Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra respectivei inițiative legislative a cetățenilor prin **Decizia nr. 580/2016** și a constatat că modificarea propusă este constituțională în raport

cu prevederile art. 152 alin. (1) din Constituție. Curtea a reținut că „*Prin înlocuirea sintagmei «între soți» cu sintagma «între un bărbat și o femeie», se realizează doar o precizare în privința exercitării dreptului fundamental la căsătorie, în sensul stabilirii exprese a faptului că aceasta se încheie între parteneri de sex biologic diferit, acesta fiind, de altfel, chiar semnificația originară a textului. În anul 1991, când Constituția a fost adoptată, căsătoria era privită în România în accepțiunea sa tradițională, de uniune între un bărbat și o femeie*”.

5. Analizând soluțiile legislative preconizate din perspectiva respectării dispozițiilor art. 152 din Legea fundamentală, menționăm că nu au fost identificate încălcări ale limitelor revizuirii Constituției.

6. Pentru respectarea normelor de tehnică legislativă, soluțiile legislative preconizate vor face obiectul unor **puncte cuprinse într-un articol unic**, a cărui parte introductivă va avea următoarea redactare:

„**Articol unic.** — Constituția României, revizuită prin Legea nr. 429/2003, aprobată prin referendumul național organizat în zilele de 18 și 19 octombrie 2003 și republicată în Monitorul

Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31 octombrie 2003, se modifică după cum urmează:”.

Părțile dispozitive ale punctelor care conțin modificările celor trei articole vor fi redactate astfel:

„1. **Articolul 45 va avea următorul cuprins:**”;

„2. **Articolul 48 va avea următorul cuprins:**”;

„3. **Articolul 137 va avea următorul cuprins:**”.

7. Precizăm că, potrivit art. 6 alin. (4) teza a II-a din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, „Cetățenii României sunt chemați să își exprime voința prin vot în cadrul referendumului național cu privire la revizuirea Constituției, **în ultima duminică a perioadei de 30 de zile prevăzute la art. 151 alin. (3) din Constituția României, republicată**, calculată de la data adoptării de către Parlament a proiectului legii constituționale, Guvernul având obligația de a aduce la cunoștința publică, de îndată, prin mijloace de comunicare în masă, textul acestuia și data referendumului național.”

Având în vedere aceste dispoziții, norma propusă pentru **actualul art. IV** se va elimina ca superfluă.

PREȘEDINTE
FLORIN IORDACHE

București, 8 ianuarie 2024.
Nr. 19.

DECLARAȚIE
de constituire a Comitetului de inițiativă pentru promovarea inițiativei legislative a cetățenilor
de revizuire a Constituției României

— extras —

Subsemnații:

1. Apopei Marius-Vasile, prin mandatar Piperea Gheorghe;
2. Capsali Pericle-Iulian, prin mandatar Moldoveanu Dragoș;
3. Catrangu Bogdan-Ion, prin mandatar Moldoveanu Dragoș;
4. Neamțu George-Mihail, prin mandatar Piperea Gheorghe;
5. Manta Oana-Andrea, prin mandatar Stanciu Bogdan-Ioan;
6. Moldoveanu Dragoș;
7. Piperea Gheorghe;
8. Petcu Simona-Maria, prin mandatar Moldoveanu Dragoș;
9. Preotu Simona, prin mandatar Stanciu Bogdan-Ioan;
10. Puric Liviu Dan, prin mandatar Piperea Gheorghe;
11. Stanciu Bogdan-Ioan;
12. Șerban Georgeta-Carmen, prin mandatar Răcănelu Daniela;
13. Vlăescu Virgiliu-George, prin mandatar Moldoveanu Dragoș;
14. Munteanu Marian-Teofan-Dragoș;
15. Radovici Dan,

în temeiul art. 2 alin. (1)—(3) din Legea nr. 189/1999 privind exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni, republicată, și al art. 150 din Constituția României, republicată, declarăm, pe propria răspundere, sub sancțiunea prevăzută de Codul penal pentru falsul în declarații, următoarele:

- suntem cetățeni români cu calitatea de alegător, titulari ai dreptului de vot prevăzut de art. 36 din Constituția României;
- nu facem parte din categoriile de persoane prevăzute la art. 2 alin. (2) din Legea nr. 189/1999 privind exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni, republicată, respectiv nu suntem persoane alese în funcție prin vot universal, membri ai Guvernului, persoane numite în funcție de către prim-ministru sau persoane care nu pot face parte, potrivit legii, din partide politice;
- suntem de acord să ne constituim în Comitetul de inițiativă pentru promovarea inițiativei legislative a cetățenilor de revizuire a Constituției României;
- scopul inițiativei legislative a cetățenilor de revizuire a Constituției României este reprezentat de următoarele:

- (i) modificarea art. 48 alin. (1) din Constituția României în sensul înlocuirii termenului de „soți” cu sintagma „un bărbat și o femeie”, astfel încât să se asigure implementarea precisă și literală a unor expresii consacrate cu puterea unor garanții imuabile destinate ocrotirii familiei, care este recunoscută în art. 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului drept „elementul natural și fundamental al societății”. În același context, doar „bărbatul și femeia” împreună se bucură de recunoașterea și garantarea universală a dreptului de a se căsători și de a întemeia o familie pe baza unor importante considerente de natură culturală, istorică și morală specific românești;

- (ii) introducerea în Constituția României a dreptului de a utiliza numerar în orice tranzacții, prin modificarea art. 45 și 137 din Legea fundamentală, având în vedere caracterul esențial al protejării libertății individuale în cadrul tranzacțiilor financiare. În contextul evoluției digitale și al tendinței de reducere a utilizării numerarului, este crucial să fie protejată această modalitate de plată pentru a asigura accesul neîngrădit al persoanelor la bunuri și servicii. Dreptul de a plăti în numerar este o componentă esențială a libertății economice a cetățenilor și trebuie garantat în Constituție.

În conformitate cu prevederile art. 2 alin. (6) din Legea nr. 189/1999 privind exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni, republicată, cu unanimitate de voturi desemnăm ca președinte al Comitetului de inițiativă pe membrul Apopei Marius-Vasile pentru rezolvarea problemelor operative și pentru reprezentarea comitetului atât în raporturile sale cu autoritățile publice centrale și locale, inclusiv, dar fără a se limita la, Consiliul Legislativ, Regia Autonomă Monitorul Oficial, Camera Deputaților, Senatul, Curtea Constituțională și autoritățile publice locale ale tuturor localităților din România, cât și în raporturile sale cu persoanele fizice și juridice private.

În conformitate cu prevederile art. 3 alin. (5) din Legea nr. 189/1999 privind exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni, republicată, împuternicim pe membrul Moldoveanu Dragoș pentru sesizarea Consiliului Legislativ în vederea avizării propunerii legislative și pentru publicarea propunerii legislative în Monitorul Oficial al României, Partea I.

În conformitate cu prevederile art. 4 alin. (6) și (7) din Legea nr. 189/1999 privind exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni, republicată, împuternicim pe membrul Moldoveanu Dragoș pentru a împuternici în numele comitetului oricâte persoane fizice dintre susținătorii propunerii legislative, astfel încât acestea să întocmească și să semneze listele de susținători și să ateste prin semnătură conținutul dosarelor cu listele de susținători.

Tehnoredactat, redactat, editat și autentificat astăzi, 14.12.2023, la Biroul Individual Notarial Dumitrache Valerica într-un exemplar original care a rămas în arhiva biroului notarial și în 17 (șaptesprezece) duplicate, din care 16 (șaisprezece) duplicate au fost eliberate părților și 1 (un) duplicat pentru arhiva biroului notarial.

Declaranți:

S.S. Piperea Gheorghe
în nume propriu și în calitate de mandatar al
Apopei Marius-Vasile
Neamțu George-Mihail
Puric Liviu Dan

S.S. Stanciu Bogdan-Ioan
în nume propriu și în calitate de mandatar al
Manta Oana-Andreea
Preotu Simona

S.S. Munteanu Marian-Teofan-Dragoș

S.S. Moldoveanu Dragoș
în nume propriu și în calitate de mandatar al
Capsali Pericle-Iulian
Catrangu Bogdan-Ion
Petcu Simona-Maria
Vlăescu Virgiliu-George

S.S. Răcănelu Daniela
în calitate de mandatar al
Șerban Georgeta-Carmen

S.S. Radovici Dan

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; 012329
C.I.F. RO427282, IBAN: RO55RNCB0082006711100001 BCR
și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 DTCPMB (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, www.monitoruloficial.ro
Adresa Centrului pentru relații cu publicul este: șos. Panduri nr. 1, bloc P33, sectorul 5, București; 050651.
Tel. 021.401.00.73, 021.401.00.78, e-mail: concursurifp@ramo.ro, convocariaga@ramo.ro
Pentru publicări, încărcați actele pe site, la: <https://www.monitoruloficial.ro>, secțiunea Publicări.

